

Otázka: Romantismus v hudbě

Předmět: Hudební výchova (dějiny hudby)

Přidal(a): Martin Jalůvka

Hudební romantismus

- základní charakteristika romantické hudby
- představitelé raného romantismu: (C. M. von Weber, F. Schubert, R. Schumann,

Mendelssohn - Bartholdy, F. Chopin)

píseň v období romantismu

Romantismus

- Celé 19. století se sblíží a osamostatňují jednotlivé národní kultury
- Vliv exotických kultur Asie, Afriky, vliv Ameriky na evropskou hudbu
- V souvislosti s revolučním národním uvědomováním nastává proces hlubšího uvědomování kultury vlastního národa
- Není patrná snaha tvořit jednotné kosmopolitní umění jako v klasicismu
- Umělci osobně svobodní, ale jejich ekonomické poměry většinou nejsou dobré
- Vytvářejí si sny o budoucnosti, někteří se vrací do zidealizovaného středověku, jiní se snaží ponořit do lůna přírody
- Umělci revoltují proti společnosti
- Vítězí cit a fantazie nad rozumem
- Odklon od přísných klasicistních forem, hlavní není dokonalost, ale osobitý a opravdový výraz

Znaky hudebního romantismu

- Velmi často má zvukomalebnou funkci
- Často se spojuje s námětem – programem – PROGRAMNÍ HUDBA
- Narušování klasických forem, rozvolňování – vznik nových forem
- Melodika vroucí, až sentimentální, často národní námět – vliv lidové písně
- Bohatá rytmika – často synkopy, trioly
- Složitá harmonie – septakordy, zvětšené i zmenšené, alterované akordy, časté modulace, použití chromatiky, která rozrušuje klasickou harmonii
- Harmonie nositelkou napětí, atmosféry
- Instrumentace využívá všech barevných možností nástrojů, hledají se nové barevné kombinace
- Zdokonalování dechových nástrojů, žesťů
- Vznik nových nástrojů – anglický roh, saxofon,..
- Značné rozšíření orchestru – zejména díky H. Berlioze (napsal učebnici instrumentace), ale i vlivem R. Wagnera, G. Mahlera a dalších

Nové hudební formy

- **Komorní píseň**
 - Pro jeden hlas, s doprovodem klavíru
 - Dělení – strofická báseň – doprovod stejný u všech slok
 - prokomponovaná báseň – doprovod je u každé sloky jiný
- **Symfonická báseň**
 - Jednovětá instrumentální skladba s mimohudebním programem
 - Inspirace literaturou, přírodou (např. Smetanova Vltava)
- **Programní symfonie**
 - Vícevětá instrumentální skladba s mimohud. Programem
 - Inspirace stejná jako u symf. básně (např. Fantastická symfonie H. Berlioze)
 - Důležitá je zde tzv. idée fixe – utkvělá myšlenka – hudební motiv představující postavu, situaci,..

Periodizace romantismu

- raný romantismus – F. Schubert, C. M. von Weber
- rozvinutý romantismus – F. Mendelssohn – Bartholdy, R. Schumann, F. Chopin
- novoromantismus – H. Berlioz, F. Liszt, R. Wagner
- klasicko – romantická syntéza – J. Brahms, A. Bruckner
- národní školy
- pozdní romantismus – R. Strauss, G. Mahler

Franz Schubert

- Jeden ze zakladatelů romantismu, tvůrce komorní písně

Život

- Z těžkých životních poměrů
- V dětství choralistou, par učitelským pomocníkem, nakonec svobodným umělcem ve Vídni
- Samouk, nechtělo se mu studovat přísná klasicistní pravidla, komponuje spíše intuitivně
- Velké nadání, hlavně pro melodie
- Měl velké množství přátel, kteří ho finančně podporovali
- Pořádal pravidelně tzv. Schuberiády – večírky, kde se hrála a zpívala jeho díla
- Postupně začíná žít spíše bohémským životem, nakazí se syfilidou
- Přátelé zakládali rodiny -> přestával docházet
- Nedosáhl za svého života většího ohlasu
- Zhoršovalo se mu zdraví, umírá v domě svého bratra

Dílo

- Za svého poměrně krátkého života složil poměrně velké množství skladeb
- Uznáván až po své smrti
- Především lyrikem a melodikem, vyhovovaly mu menší útvary, kde mohl uplatnit svou melodičnost
- Psal ale i rozměrnější skladby např. symfonie
- **Písňová tvorba** – stěžejní význam, „králem písní“

- Na texty soudobých slavných básníků (např. J. W. Goethe, H. Heine,..)
- Král duchů
- Markéta u přeslice
- Pstruh
- Smrt a dívka
- **Písňové cykly** - vrchol jeho tvorby - Labutí zpěv, Zimní cesta, Spanilá mlynářka
- **Klavírní dílo** - sonáty
 - Impromptu, Fantazie f moll pro 4 ruce
- Komorní dílo
 - 16 smyčcových kvartetů
 - Např. D moll „Smrt a dívka“, s variací na stejnojmennou píseň
 - Klavírní kvintet „Pstruh“, s variací na stejnojmennou píseň
- **Symfonie**
 - č. 8 h moll „Nedokončená“ - 2 věty

Carl Maria von Weber

- Německý hudební skladatel
- Otec divadelním podnikatelem, od dětství v kočovné divadelní společnosti
- Prošel několika zaměstnáními, zakotvil jako hudebník
- Žákem mj. Michaela Haydna
- Populárním klavíristou a skladatelem menších klavírních a komorních forem
- Poté operním kapelníkem, bojuje za ryze národní podobu německé opery
- Dílčí reforma operní přehry
- Tématicky propojil opery s přehrou, dosud byla operní přehra samostatná skladba
- Působil jako kapelník v operních domech, např. ve Vratislavi, Praze nebo Drážďanech
- 1813 kapelníkem opery ve Stavovském divadle
- Pozvedl pražskou operu na vysokou úroveň, uvádí díla i starších autorů - Mozarta, Beethovena,...
- Oženil se v Praze
- Později se nepohodl s vedením -> odchod do Drážďan
- V Drážďanech vrcholí jeho skladatelská činnost
- Opera Čarostřelec - první romantická opera -> světově známá
- Později působil v Londýně
- Zhoršení zdraví i přes návštěvy lékařů
- Umírá v Londýně

Dílo

Opery

- „Čarostřelec“ – 1. romantická opera (1821)
- Singspiel
- Podle české pověsti, české prostředí, jména německá
- prostém lidovém životě, tajemné démonické lesy, nadpřirozené jevy
- Moderní instrumentace – využití hlubokých poloh dechů, nové barvy smyčců
- Velký úspěch
- „Euryanthe“
- Odehrává se ve středověku, s rytířskou tematikou
- Nebyla přijata dobře, zřejmě pro slabé libreto
- „Oberon“
- Pohádkový námět, prostředí skřítků a víl
- psal také symfonie, koncerty pro klarinet, klavír nebo 1 koncert pro orchestr

Klavírní skladby

- „Rondo brilliant“
- „Vyzvání k tanci“
- Považováno za 1. koncertní valčík, mnohokrát instrumentováno

Rozvinutý romantismus

Felix Mendelssohn - Bartholdy

- Z bohaté rodiny židovského bankéře, dědeček významným judaistickým filozofem
- Záhy se stal obdivovaným skladatelem, dirigentem, organizátorem
- Hovořil čtyřmi jazyky, znal se s významnými osobnostmi doby, např. s Goethem
 - Znal dílo F. Schuberta, C. M. Webera
- Skladbě ho vyučoval Carl Friedrich Zelter, který byl velkým obdivovatelem J. S. Bacha

- První symfonie v 12-14 letech
- První mistrovské dílo – předehra k Noci svatojánské (v 17 letech)
- Nejprve hrál své skladby soukromě, pro zámožné přátele a známé bohaté rodiny
- V letech 1826 - 1829 nastudoval a oddirigoval Bachovy Matoušovy pašije (v upravené verzi) -> obrovský úspěch u publika
 - Nastartoval zájem o Bachovu hudbu
- 1829 cesta do Británie, úspěchy
- Británii navštíví mnohokrát, inspirace při komponování (předehra Hebridy, symfonie č. 3 Skotská)
- Seznámení s Waltrem Scottem, návštěva Edinburského hradu
- Vystoupení na mnoha festivalech v Německu, dirigentem v Lipsku
- Zal. Lipskou konzervatoř (spolu s R. Schumannem)

Dílo

Klavírní tvorba

- Cyklus klavírních skladeb „**Písně beze slov**“

Předehry (skladby s programním charakterem, předchůdkyněmi symfonických básní)

- Předehra ke Snu noci Svatojánské
- Hebridy - inspirován tajemnými básněmi z Britského ostrova
- Klid moře a šťastná plavba
- Pohádka o krásné Meluzíně

Scénická hudba ke hře W. Shakespeara Sen noci Svatojánské (nejhranější všeobecně známý a používaný Svatební pochod)

Symfonie

- č. 3 a moll - Skotská - inspirována pobytem ve Skotsku
- č. 4 a dur - Italská - insp. Itálií, seznámil se zde s H. Berliozem, který zde zrovna pobýval
- č. 5 d moll - Reformační - studium Bacha, rysy protestantského chorálu

Oratoria

- studium barokní hudby znamenalo pro Mendelssohna seznámení i s dalšími skladateli kromě J. S. Bacha – např. s dílem G. F. Händela
- Oratorium „Paul“

„Eliáš“

- Houslový koncert e moll – jeden z nejslavnějších houslových koncertů
- Sborové a církevní skladby

Robert Schumann

- Nar. do knihkupecké rodiny, otec podporoval jeho zájem o hudbu
- Studoval gymnázium, pak práva na univerzitě v Lipsku – věnoval se víc hudbě než studiu
- Studuje klavír u proslulého prof. Friedricha Wiecka
- Fascinován koncertem N. Paganiniho – chce hrát tak skvěle na klavír jako Paganini hraje na housle
- Snažil se zvětšit rozsah své ruky tak nešťastně, že mu zchromla
- Zal. s několika přáteli proslulý časopis Neue Zeitschrift für Musik
 - Proklamoval zde zásady nového umění, bojoval proti průměrnosti a šablonovitosti tvorby i reprodukce
 - Většinu časopisu psal sám pod různými pseudonymy
 - Představoval veřejnosti nové nadějně skladatele i interprety
 - (např. Chopina, Brahmse)
- Oženil se s dcerou svého učitele Wiecka Clarou (také pianistka i skladatelka)
 - Schumann skládal klavírní skladby pro ni, když už sám nemohl hrát
- Onemocněl duševní chorobou – uzavřel se do sebe – odstoupil z místa dirigenta
- Dokonce se pokusil o sebevraždu skokem do Rýna
 - Zachráněn, ale zbytek života strávil v sanatoriu pro duševně choré

Dílo

- V mládí navázal na dílo Schuberta a Webera, jeho skladby vynikají lyričností, citovostí a subjektivismem

Písňová tvorba

- Přes 130 písní
- Na texty např. Heineho, Goetha, G. G. Byrona
- Písňové cykly
- „Láska a život ženy“, „Láska básníková“
- „Myrty“
- Písně v cyklech tématicky propojeny, méně strofické, více prokomponované

Symfonie: 4 kusy

- Nejslavnější č. 1 B dur „Jarní“

Koncerty

- Koncert pro klavír a moll
- Psaný pro Claru
- 1847 proveden v Praze, Clara hrála na klavír, Schumann dirigoval
- Velmi úspěšný
- Na koncertě byl i mladý Bedřich Smetana – později Schumannovi navštívil
- Koncert pro violoncello a orchestr a moll

Přehry

- Manfred – k Byronovu stejnojmennému dramatu

Klavírní tvorba

- **„Dětské scény“** – klavírní cyklus, má části např. Snění, O cizích zemích a lidech
- **Motýli, Karneval**
- **Oratoria a opery** – světské oratorium „Ráj a Peri“, opera „Genoveva“

Frederic Chopin

- Polský skladatel, klavírní virtuos
- Otec Francouz, matka ze šlechtické rodiny
- Dětství prožil ve Varšavě, od 6 let začal studovat klavír u českého učitele

- Po 7 letech psal první skladby
- Po absolvování konzervatoře koncertoval úspěšně ve Vídni, Drážďanech a v Teplicích
- Ve 20 letech opustil Polsko, kam se nikdy nevrátil
- Do Vídně, poté do Paříže, kde působí jako učitel hudby
- Pohybuje se mezi předními umělci doby, navázal cca 10 let dlouhý vztah s George Sandovou
- Poté pobýval na Mallorce, kde onemocněl tuberkulózou
- Časté pobyty v lázních
- Ve 38 letech úpnlí uměleckou cestu do Anglie a Skotska
- Odtud se vrátil už těžce nemocen do Paříže, kde zemřel
- Pohřben v Paříži, srdce převezeno ve stříbrné schránce do Varšavy, kde je uloženo
- Na jeho počest se ve Varšavě konají mezinárodní soutěže klavíristů

Dílo

- Zejména skladby pro sólový klavír, ve všech skladbách klavírní part
- Od dětství inspirován lidovou hudbou
- Mazurky, polonézy, valčíky - nejznámější valčík Des dur „Minutový“, valčík cis moll

Preludia

- Např. Preludium cis moll

Nokturna

- Nejslavnější Nokturno c moll

Balady, Imprompta, scherza, fantazie

- Např. Fantazie impromptu cis moll

Klavírní etudy

- 2 cykly klavírních etud po 12 skladbách - zde vidíme typický Chopinův styl - arpeggia (rozložené akordy), trylky, běhy
- Nejslavnější je etuda č. 12 c moll „Revoluční“ - vznikla po pádu varšavského povstání

Díla pro klavír a orchestr

- Díla pro klavír a orchestr
- 2 klavírní koncerty – č. 1 e moll, č. 2. f moll

Komorní dílo

- Polonnéza C dur pro violoncello a klavír
- Skládal také písně

Píseň v romantismu

- Sborové i solové písně
- Píseň je oblíbená pro své spojení hudby s básnickým slovem
- Vyvíjí se jednodušší strofické písně a složitější prokomponované, kde hudba sleduje text
- Zhudebněná tragická + epická báseň = balada (i v hudbě).